УДК 347.77/.78:004.8
DOI https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2026.5/16

Шевчук О. В.
https://orcid.org/0009-0009-6809-2793
Київський національний університет технологій та дизайну

ЕФЕКТ ДИНАМІЧНОЇ ВАВИЛОНСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ДОСТОВІРНОСТІ, ПОХОДЖЕННЯ ТА ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ

У статті розвинуто правову модель ефекту динамічної Вавилонської бібліотеки як системи циркуляції інформаційного дефекту в умовах генеративного штучного інтелекту. Сам образ Вавилонської бібліотеки не становить наукової новизни цього дослідження. Його вже використовували у працях про штучний інтелект та інформаційне середовище, а в правовій доктрині – при аналізі комп'ютерно створених творів і масово сформованих відомостей про рівень техніки. Сучасні дослідження також підтверджують, що матеріали, створені ШІ, можуть ставати зовнішніми джерелами для нових генеративних відповідей. У статті увагу зосереджено на іншому аспекті: на юридично значущій зміні функціональної ролі похідного матеріалу. Після зовнішньої фіксації машинний результат може використовуватися людиною або алгоритмом уже як інформаційна основа для встановлення факту чи формування правового висновку. За таких умов наступна система не обов'язково створює нову галюцинацію – вона може коректно відтворити недостовірні відомості з реально наявного інформаційного середовища. Наскрізним прикладом є помилкове визначення твору як такого, що нібито перейшов у суспільне надбання через неправильні відомості про дату смерті автора. На цьому прикладі простежено шлях від формування інформаційного дефекту до його публікації, тиражування, переходу до ролі джерела, повторного використання та можливого правового наслідку. Досліджуваний ефект охоплює ширший цикл, ніж окремі технічні чи інформаційні явища, з якими він може бути пов'язаний. Галюцинація або інша первинна помилка можуть започаткувати інформаційний дефект; маскування походження та поступова втрата відомостей про джерело – сприяти його джерельній конверсії; використання синтетичних джерел і погіршення інформаційного пошуку – забезпечувати умови для його повторного використання та масштабування. Жодне з цих явищ окремо не є тотожним ефекту динамічної Вавилонської бібліотеки. Самоорганізовану критичність використано лише як аналітичну модель можливого нелінійного масштабування інформаційного каскаду, без твердження про емпіричну доведеність такої властивості всього цифрового середовища. Для позначення функціонального переходу похідного матеріалу до ролі джерела нового юридично значущого висновку запропоновано поняття джерельної конверсії. Правову простежуваність інформації визначено як можливість встановити походження юридично значущих відомостей, основні стадії їх трансформації та залежність від попередніх матеріалів. Для практичного застосування моделі сформульовано ознаки, які дають змогу відмежувати її від одиничної галюцинації, звичайного копіювання або самого факту масового генерування матеріалів. Аналіз українського авторського права, міжнародних та європейських правил щодо інформації про управління правами, практики Верховного Суду, вимог ЄС до прозорості ШІ та технічних підходів до фіксації походження цифрових матеріалів дає підстави для ризик-орієнтованого підходу: інтенсивність перевірки має зростати разом із потенційними правовими наслідками. Множинність публікацій при цьому не слід ототожнювати з множинністю незалежних джерел; у юридично значущих ситуаціях перевірка змісту має поєднуватися з перевіркою джерельного ланцюга.

Ключові слова: *генеративний штучний інтелект, інформаційний дефект, динамічна Вавилонська бібліотека, джерельна конверсія, правова простежуваність інформації, походження інформації, достовірність інформації, інтелектуальна власність, суспільне надбання, повторне використання інформації.*

© Шевчук О. В., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Постановка проблеми. Право традиційно виходить із того, що для юридично значущого рішення необхідно встановити фактичні обставини з достатньо надійної інформаційної основи. Закон України «Про інформацію» прямо відносить достовірність і повноту інформації до основних принципів інформаційних відносин [1]. Генеративний ШІ змінює не цю вимогу, а середовище, в якому вона реалізується: створення правдоподібного тексту стало дешевим і масовим, тоді як перевірка його походження та змісту не стала пропорційно простішою. Через це дефіцит інформації дедалі частіше співіснує з її надлишком, а наявність багатьох повідомлень про той самий факт ще не означає наявності багатьох незалежних джерел.

Наскрізний приклад статті стосується авторського права. Якщо генеративна система помилково назве дату смерті автора і на цій підставі повідомить, що твір уже перебуває у суспільному надбанні, неправильним буде не лише факт, а й юридичний висновок. Частина друга статті 31 Закону України «Про авторське право і суміжні права» пов'язує загальний строк чинності майнових прав із сімдесятьма роками, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора, а стаття 32 визначає перехід твору у суспільне надбання [2]. Отже, одна помилкова дата потенційно змінює оцінку правомірності використання твору. Якщо така відповідь залишиться в межах приватного діалогу, дефект локальний. Після публікації, копіювання й індексації він стає елементом зовнішнього інформаційного середовища і може бути використаний іншою людиною або системою як нібито незалежне підтвердження.

Практика вже показує, що машинна помилка може виходити за межі діалогу із моделлю і набувати процесуального значення. В ухвалі Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 15 січня 2026 року у справі № 240/14153/24 оцінювалися посилання на неіснуючі постанови та правові позиції Верховного Суду; Суд наголосив на обов'язку професійної перевірки результатів ШІ та відповідальності учасника за достовірність поданої інформації [3]. Цей приклад не тотожний динамічній Вавилонській бібліотеці, оскільки йдеться насамперед про первинну неперевірену галюцинацію. Водночас він підтверджує юридичну значущість переходу машинного виходу з приватного інформаційного простору до документа, на якому намагаються будувати правову аргументацію.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для пояснення поширення інформаційного дефекту важливо відділити власне технічну помилку від мережевої поведінки повідомлення. А. В. Ткаченко та А. Б. Качинський досліджували фейкові новини через веб-аналітику, дані вебпотоків та графову модель, звертаючи увагу на часову концентрацію схожих повідомлень, структуру джерел і зміну фаз поширення [4, с. 49–50]. Їхня робота не є правовою моделлю й не стосується генеративного ШІ, однак дає корисну основу для переходу від питання «чи є повідомлення хибним?» до питання «як воно рухається між джерелами і змінює умови подальшого сприйняття?».

Сама аналогія між генеративним ШІ та Вавилонською бібліотекою не є новою. Дж. Пассмор і Д. Ті використали цей образ при оцінці ШІ як інструменту синтезу знань і окремо попереджали, що відтворення матеріалів, створених ШІ, у блогах, медіа та інших ресурсах може множити помилки, а повторення хибного твердження різними джерелами – підвищувати його видиму переконливість [5, с. 4–18]. С. А. Мемон і Дж. Д. Вест описали ще ближчий до сучасних пошукових систем процес: генеративні сервіси починають одночасно створювати, індексувати й поширювати матеріали, що ускладнює встановлення їх первинного походження [6, с. 4]. У сфері інтелектуальної власності Л. Р. Йорді у 2021 році застосував образ «Вавилонської бібліотеки» до масового продукування ШІ-матеріалів, які можуть функціонувати як відомості про рівень техніки і впливати на критерій новизни в патентному праві [7, с. 523]. Правове використання метафори має і більш ранній прецедент: Б. Шафер, Д. Комювес, Х. М. Ньєбла Сатараїн і Л. Дайвер у 2015 році прямо звернулися до «Вавилонської бібліотеки» при аналізі комп'ютерно створених творів, авторського права та меж юридичної мови, необхідної для опису технологічно зумовлених способів масового створення контенту [8, с. 225–227]. Отже, ні саме перенесення метафори у сферу права, ні її застосування до машинного створення творів чи об'єктів патентно-правового аналізу не можуть становити новизну цієї статті.

Близькою є й концепція маскування походження інформації. Д. С. Вілбур використовує поняття поступової втрати відомостей про джерело для опису ситуації, коли через повторення, запозичення та міжплатформну циркуляцію повідомлення слабшає можливість встановити його первинне походження [9]. Тому ні втрата атрибуції, ні повторення помилки, ні сама метафора Бібліотеки, ні її попереднє юридичне застосування не можуть подаватися як самостійна новизна цієї

статті. Власний предмет дослідження вужчий і стосується юридичного значення зміни функціональної ролі похідного матеріалу: моменту, коли він починає використовуватися як інформаційна основа встановлення юридично значущого факту або нового правового висновку.

Дослідження 2026 року дають змогу точніше провести межу між уже відомим інформаційним явищем і правовою конструкцією, запропонованою в цій статті. М. Аллахам і Н. Діакопулос під час аудиту чотирьох генеративних пошукових систем виявили, що близько 16 % проаналізованих цитованих джерел були ідентифіковані як створені ШІ [10, с. 1]. Х. Ю, Д. Кім і Й.-Б. Кім описали споріднений ризик деградації інформаційного пошуку: пошукові системи та системи генерації з доповненим пошуком дедалі більше споживають синтетичні матеріали як зовнішню інформаційну основу, що може зменшувати різноманітність джерел і формувати самопідсилювальний цикл [11, с. 8745–8748]. Отже, сам перехід машинно створеного матеріалу до ролі зовнішнього джерела вже зафіксований як технічний та інформаційний феномен. Для цього дослідження важливим є наступний крок – визначити, коли такий перехід набуває юридичного значення. Йдеться про ситуації, у яких похідний матеріал починає впливати на встановлення юридично значущої обставини або на формування правового висновку. Саме цей функціональний перехід у статті позначено поняттям джерельної конверсії.

Інші суміжні дослідження описують окремі ланки цієї системи. І. Шумаїлов та співавтори показали ризик деградації моделі внаслідок рекурсивного навчання на машинно згенерованих даних [12, с. 755–759]. Це важливий, але інший феномен: динамічна Вавилонська бібліотека не потребує повторного навчання моделі і може реалізуватися через вебпошук, генерацію з доповненим пошуком, людське цитування або повторну публікацію. Для пояснення можливого нелінійного масштабування використовується концепція самоорганізованої критичності П. Бака, Ч. Танга і К. Візенфельда [13, с. 381–384]; її застосування до соціальних процесів мережевого створення знань демонструють, зокрема, Б. Тадич, М. Митрович Данкулов і Р. Мельник [14, с. 032307-1–032307-14]. У цій статті самоорганізована критичність має лише евристичну функцію: вона пояснює можливість непропорційного каскаду, але не означає, що цифрове інформаційне середовище вже доведено відповідає математичним ознакам такої системи.

Окремий напрям становлять дослідження походження цифрових матеріалів та інформаційної цілісності. Технічний стандарт Коаліції з походження та автентичності контенту пропонує інфраструктуру для фіксації походження та історії змін цифрового об’єкта [15]. Такий підхід принципово важливий для статті, але не вирішує питання істинності: автентичний об’єкт може містити хибне твердження, а достовірний за змістом текст – втратити відомості про своє походження. Нормативний вимір цієї проблеми посилено статтею 50 Регламенту (ЄС) 2024/1689 (Акта ЄС про штучний інтелект), яка встановлює вимоги щодо прозорості та машинозчитуваного маркування певного згенерованого або маніпульованого за допомогою ШІ цифрового матеріалу [16].

Постановка завдання. Мета дослідження – визначити правовий зміст ефекту динамічної Вавилонської бібліотеки та відмежувати запропоновану модель від уже описаних застосувань цієї метафори, явищ маскування походження інформації, поступової втрати відомостей про джерело, використання синтетичних джерел у генеративному пошуку й технічних механізмів фіксації походження цифрових матеріалів. Для цього необхідно встановити ознаки юридично релевантної джерельної конверсії, обґрунтувати поняття правової простежуваності інформації та перевірити модель «результат – середовище – джерело – новий висновок» на прикладі юридично значущих відомостей про об’єкт інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. У цій статті я розглядаю ефект динамічної Вавилонської бібліотеки як систему циркуляції інформаційного дефекту, в якій відомості після включення до цифрового середовища можуть змінювати свою функціональну роль, ставати інформаційною основою наступних висновків і знову повертатися до процесу генерації або правової оцінки. Динамічність виникає через зворотний зв’язок: результат попереднього інформаційного циклу стає частиною середовища, а згодом саме середовище використовується як інформаційна основа нового циклу. Для права ця метафора набуває робочого змісту тоді, коли можна простежити такий перехід від результату до зовнішнього середовища, далі – до джерела і, зрештою, до нового юридично значущого висновку або інформаційного результату.

Початковою подією може бути галюцинація, помилка людини, недобросовісна публікація або неточний вторинний переказ. При цьому необхідно розрізняти щонайменше два види інформаційного дефекту. Змістовий дефект виникає тоді,

коли твердження є неправильним або істотно неповним. Джерельний дефект стосується ситуації, коли достовірність, походження чи незалежність інформаційної основи не можуть бути належно встановлені, навіть якщо саме твердження виявиться правильним. Галюцинація особливо показова: у межах діалогу вона існує як машинний результат, достовірність якого користувач часто не здатний визначити за формою. Після публікації інший алгоритм може отримати те саме хибне твердження вже з реально існуючої вебсторінки; тоді наступний дефект не обов'язково є новою галюцинацією, адже система може точно переказувати наявне, але недостовірне джерело.

Для позначення зміни функціональної ролі інформації використовується поняття джерельної конверсії. Воно не замінює ширших категорій маскування походження інформації чи поступової втрати відомостей про джерело. Джерельна конверсія описує момент, коли похідний матеріал починає використовуватися наступним користувачем або алгоритмом як інформаційна основа нового висновку. Втрата або ослаблення видимого зв'язку з первинним джерелом підвищує ризик такої конверсії, але не є її обов'язковою умовою. Правове значення виникає тоді, коли зміна інформаційної ролі впливає на встановлення юридичного факту. Саме тому п'ять вебпосилань можуть мати різну пізнавальну чи доказову вагу залежно від того, чи відображають вони п'ять незалежних встановлень факту, чи походять від одного неперевіреного повідомлення.

Для застосування цієї конструкції у правовому аналізі я пропоную перевіряти чотири взаємопов'язані ознаки. Перша – зовнішня фіксація інформаційного результату, внаслідок якої він виходить за межі первинної взаємодії з людиною або системою. Друга – функціональний перехід такого матеріалу до ролі джерела для наступного користувача чи алгоритму. Третя – повторне використання цього джерела при встановленні юридично значущої обставини або формуванні правового висновку. Четверта – можливість встановити залежність похідного матеріалу від попередньої інформаційної основи настільки, щоб відрізнити незалежне підтвердження від повторення того самого дефекту. Сукупність цих ознак відмежовує динамічну модель від одиничної галюцинації, простого копіювання та самого факту масового генерування матеріалів.

Наскрізний приклад показує цей цикл у конкретній правовій ситуації. Перша стадія – формування дефекту: неправильна дата смерті автора і помилковий висновок про завершення строку охорони. Друга – зовнішня фіксація, коли відповідь публікується або включається до доступного масиву. Третя – джерельна конверсія та тиражування: інші ресурси повторюють відомості, а їх залежність від первинного машинного результату може ставати менш помітною. Четверта – вторинне використання, коли пошукова система, система генерації з доповненим пошуком, редактор чи новий користувач спирається на похідні сторінки. П'ята – юридичний наслідок: на підставі хибної інформаційної основи приймається рішення про використання твору без дозволу.

Самоорганізована критичність доповнює цю модель лише у частині можливого масштабування. Накопичення локальних інформаційних взаємодій може створювати умови, за яких невеликий дефект спричиняє непропорційно великий каскад поширення [13, с. 381–384; 14, с. 032307-1–032307-14]. Для права це означає, що ризик не варто оцінювати виключно за серйозністю первинної помилки. Неправильна дата сама по собі може бути легко виправлена, але її масове тиражування через автоматизовані агрегатори, пошук і генеративні сервіси збільшує вартість подальшої перевірки та ймовірність юридично значущого використання. Водночас відсутні підстави стверджувати, що весь цифровий простір відповідає строгим математичним критеріям самоорганізованої критичності; для цього потрібне окреме емпіричне дослідження каскадів і масштабної інваріантності.

У запропонованій моделі для права мають значення три взаємопов'язані характеристики інформації: доступність, походження та достовірність. Законодавство про інформацію захищає доступ і водночас визнає значення достовірності [1], проте цифрове середовище змушує окремо враховувати походження. Сам факт доступності публікації нічого не говорить про незалежність її інформаційної основи. Відомості про походження також не дорівнюють істинності: Технічний стандарт Коаліції з походження та автентичності контенту може допомогти встановити, ким або яким інструментом створено чи змінено файл, але не підтвердить правильність дати смерті автора [15]. Тому для юридично значущого рішення необхідне поєднання перевірки джерельного ланцюга з перевіркою змісту.

Українське авторське право вже демонструє, що інформація про правовий статус об'єкта не є зовнішньою щодо самої системи охорони. Стаття 53 Закону «Про авторське право і суміжні

права» відносить до порушень, зокрема, підроблення, зміну чи вилучення інформації про управління правами, яка ідентифікує об'єкт, автора або іншого правовласника та умови використання [2]. Аналогічний нормативний зв'язок між охороною прав та цілісністю інформаційного шару простежується у статті 12 Договору ВОІВ про авторське право, яка вимагає ефективних засобів правового захисту проти несанкціонованого видалення або зміни електронної інформації про управління правами [17], а також у статті 7 Директиви 2001/29/ЄС, що закріплює подібний обов'язок для держав-членів ЄС [18]. Ці норми спрямовані на іншу поведінку і не встановлюють загального обов'язку гарантувати фактичну достовірність усіх цифрових відомостей. Проте вони підтверджують нормативно визнаний зв'язок між інформаційним шаром та реалізацією прав інтелектуальної власності. У середовищі генеративного ШІ цей зв'язок стає ширшим: хибні відомості про автора, правовласника, строк охорони, ліцензію, чинність патенту чи торговельної марки можуть змінювати правову поведінку навіть без втручання у сам об'єкт.

Під правовою простежуваністю інформації я пропоную розуміти можливість у розумно необхідному обсязі встановити походження юридично значущих відомостей, основні стадії їх трансформації та залежність від попередніх матеріалів настільки, щоб оцінити роль цих відомостей у правовому рішенні. Така вимога не передбачає повного розкриття вихідного коду моделі або всього набору навчальних даних. Для більшості практичних ситуацій важливішими є первинне джерело твердження, дата й спосіб отримання, наявність машинної трансформації, зв'язки між похідними публікаціями та факт незалежної перевірки. Підвищені вимоги мають виникати пропорційно юридичному ризику, а не поширюватися на будь-який побутовий ШІ-контент.

Європейський підхід до прозорості підтримує цю логіку, хоча вирішує лише частину проблеми. Стаття 50 Регламенту (ЄС) 2024/1689 вимагає, зокрема, забезпечувати машинозчитуване виявлення певних штучно згенерованих або маніпульованих результатів та встановлює спеціальні обов'язки розкриття для окремих категорій контенту [16]. Фінальні рекомендації Європейської Комісії від 20 липня 2026 року уточнюють сферу застосування цих обов'язків і підтверджують, що вимоги статті 50 застосовуються з 2 серпня 2026 року [19]. Маркер машинного походження полегшує оцінку джерела, але не є сертифікатом істинності і може бути втрачений при копіюванні, створенні знімка екрана чи переказі. Тому правова відповідь на динамічну Вавилонську бібліотеку не може зводитися до універсального маркування. Для юридично значущих контекстів важливіше зберігати можливість повернутися від похідного повідомлення до первинної інформаційної основи.

Звідси випливає ще один практичний наслідок: кількість збігів має значення лише за умови хоча б мінімальної незалежності походження. Якщо десять сторінок відтворюють одну й ту саму машинну помилку, десять посилань не повинні створювати десятикратну довіру. Для правника, експерта, редактора, державного органу або особи, яка приймає рішення щодо використання об'єкта ІВ, варто переходити від похідних публікацій до первинних реєстрів, офіційних документів, договорів, рішень або достовірних біографічних відомостей. У цьому аспекті позиція Верховного Суду щодо необхідності професійної перевірки ШІ-згенерованих посилань має ширше методологічне значення, хоча конкретна процесуальна відповідальність визначається відповідними галузевими нормами [3].

Інтелектуальна власність є зручним полігоном для перевірки моделі, але не її межею. Аналогічний цикл може стосуватися будь-якого об'єкта чи суб'єкта права ІВ: авторства, належності майнових прав, пріоритету, дати реєстрації, ліцензійного статусу, обсягу дозволу або строку чинності охорони. За межами ІВ викривлена інформація може стосуватися особи учасника справи, факту укладення договору, компетенції органу, строку, судової практики, технічної характеристики товару чи іншої обставини. Інформація є всеохопною характеристикою юридичної реальності: через неї право встановлює факти про суб'єктів, об'єкти, події та дії. Тому втрата походження і каскадне посилення дефекту здатні впливати на багато видів юридичних рішень.

Висновки. Отримані результати можна звести до семи положень. По-перше, метафора Вавилонської бібліотеки вже використовувалася як у дослідженнях ШІ та інформаційного середовища, так і в юридичній доктрині – зокрема при аналізі комп'ютерно створених творів, авторського права та масово сформованих відомостей про рівень техніки [5, с. 4–18; 6, с. 4–6; 7, с. 521–562; 8, с. 225–227]. Маскування походження інформації та поступова втрата відомостей про джерело також мають самостійне попереднє опрацювання [9]. Окремі дослідження 2026 року вже емпірично фіксують використання матеріалів, створених ШІ, як зовнішніх джерел генератив-

ними пошуковими системами та ризик накопичення синтетичної інформаційної основи у пошукових контурах [10, с. 1; 11, с. 8745–8748]. Ці праці окреслюють межу, за якою починається власний предмет статті. Науковий внесок я пов'язую з юридичним опрацюванням динамічного циклу такого переходу, визначенням його ознак і понять джерельної конверсії, що позначає перетворення похідного матеріалу на джерело нового юридично значущого висновку. По-друге, ознакою динамічності є зворотний зв'язок: результат попереднього інформаційного циклу стає частиною середовища, а середовище – інформаційною основою наступного циклу. По-третє, галюцинація є лише одним із можливих входів у систему: після зовнішньої фіксації наступна система може коректно відтворювати хибні дані з реально існуючого джерела, тому технічна якість генерації не усуває ризику забрудненої інформаційної основи.

По-четверте, інформаційний дефект доцільно розрізняти за його природою: змістовий дефект стосується неправильності або істотної неповноти відомостей, а джерельний – неможливості належно встановити їх походження, незалежність або надійність інформаційної основи. По-п'яте, джерельна конверсія описує зміну функціональної ролі похідного матеріалу, який починає використовуватися як основа нового висновку; втрата видимого зв'язку з первинним джерелом підвищує ризик такої конверсії, але не є її обов'язковою умовою. По-шосте, множинність публікацій не може автоматично ототожнюватися з множинністю незалежних підтверджень. Для юридично значущого використання інформації необхідно оцінювати походження, залежність між повідомленнями та факт незалежної перевірки.

По-сьоме, правова простежуваність інформації може виконувати функцію практичної відповіді на цей ризик: її інтенсивність має залежати від потенційних правових наслідків, а інструментами можуть бути первинні джерела, метадані, засоби фіксації походження, відомості про машинну трансформацію та професійна перевірка. Запропонована конструкція не ототожнюється з інформацією про управління правами, однак враховує вже визнану в українському, міжнародному та європейському авторському праві юридичну значущість збереження інформаційного зв'язку між об'єктом, правовласником та умовами використання [2; 17; 18]. Самоорганізована критичність корисна лише як пояснювальна модель можливого каскадного масштабування і поки не може вважатися емпірично підтвердженою властивістю всього цифрового середовища. Наскрізний приклад із суспільним надбанням підтверджує безпосередній зв'язок між якістю інформації та реалізацією прав інтелектуальної власності: неправильний факт про автора здатний спричинити неправильну оцінку строку охорони та правомірності використання твору [2]. Водночас модель не обмежується авторським правом або ІВ. Оскільки юридична кваліфікація майже завжди спирається на інформацію про факти, викривлення, рекурсивне повторення й втрата походження можуть впливати на широкий спектр правовідносин. Наступним кроком має стати емпіричне вимірювання джерельних каскадів і визначення тих юридичних контекстів, у яких простежуваність інформації вже має бути не професійною рекомендацією, а обов'язковою вимогою.

Використання інструментів штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти генеративного штучного інтелекту використовувалися як допоміжний засіб для пошуку релевантних інформаційних матеріалів, мовно-стилістичного редагування, підготовки окремих робочих формулювань, перекладу англомовної анотації та технічної перевірки оформлення. Проблему дослідження, авторські поняття і модель визначено автором. Автор також здійснив відбір і перевірку джерел, правову оцінку нормативного матеріалу, інтерпретацію результатів і формулювання остаточних висновків. Остаточний текст перевірено та схвалено автором, який несе відповідальність за його зміст.

Список літератури:

1. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12 (дата звернення: 29.08.2026).

2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX : редакція від 31.07.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (дата звернення: 29.08.2026).

3. Верховний Суд. Ухвала від 15.01.2026 у справі № 240/14153/24, адміністративне провадження № К/990/56043/25, реєстраційний № судового рішення 133336040. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/133336040 (дата звернення: 29.08.2026).

4. Ткаченко А. В., Качинський А. Б. Ідентифікація фейкових новин в соціальних ЗМІ. *Теоретичні і прикладні проблеми фізики, математики та інформатики* : матеріали XVI Всеукраїнської науково-

практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Київ, 26–27 квітня 2018 р. Київ : ВПІ ВПК «Політехніка», 2018. С. 49–50. URL: https://ela.kpi.ua/handle/123456789/25236 (дата звернення: 29.08.2026).

5. Passmore J., Tee D. The library of Babel: assessing the powers of artificial intelligence in knowledge synthesis, learning and development and coaching. *Journal of Work-Applied Management.* 2024. Vol. 16, No. 1. P. 4–18. DOI: https://doi.org/10.1108/JWAM-06-2023-0057.

6. Memon S. A., West J. D. Search Engines Post-ChatGPT: How Generative Artificial Intelligence Could Make Search Less Reliable. *arXiv.* 2024. arXiv:2402.11707. 9 p. DOI: https://doi.org/10.48550/arXiv.2402.11707.

7. Yordy L. R. The Library of Babel for Prior Art: Using Artificial Intelligence to Mass Produce Prior Art in Patent Law. *Vanderbilt Law Review*. 2021. Vol. 74, No. 2. P. 521–562. URL: https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vlr/vol74/iss2/1/ (дата звернення: 29.08.2026).

8. Schafer B., Komuves D., Niebla Zatarain J. M., Diver L. A fourth law of robotics? Copyright and the law and ethics of machine co-production. *Artificial Intelligence and Law.* 2015. Vol. 23, No. 3. P. 217–240. DOI: https://doi.org/10.1007/s10506-015-9169-7.

9. Wilbur D. S. Blurring the Source: Information Laundering and the Cognitive Architecture of Modern Propaganda. *Media Psychology Review*. 2026. Vol. 18, No. 1. URL: https://mprcenter.org/review/blurring-the-source/ (дата звернення: 29.08.2026).

10. Allaham M., Diakopoulos N. Synthetic Sources?: Auditing Generative Search Engine Citations for Evidence of AI-Generated Sources. *arXiv.* 2026. arXiv:2605.23684. DOI: https://doi.org/10.48550/arXiv.2605.23684.

11. Yu H., Kim D., Kim Y.-B. Retrieval Collapses When AI Pollutes the Web. Proceedings of the ACM Web Conference 2026. 2026. P. 8745–8748. DOI: https://doi.org/10.1145/3774904.3792955.

12. Shumailov I., Shumaylov Z., Zhao Y., Papernot N., Anderson R., Gal Y. AI models collapse when trained on recursively generated data. *Nature*. 2024. Vol. 631. P. 755–759. DOI: https://doi.org/10.1038/s41586-024-07566-y.

13. Bak P., Tang C., Wiesenfeld K. Self-organized criticality: An explanation of 1/f noise. *Physical Review Letters.* 1987. Vol. 59, No. 4. P. 381–384. DOI: https://doi.org/10.1103/PhysRevLett.59.381.

14. Tadić B., Mitrović Dankulov M., Melnik R. Mechanisms of self-organized criticality in social processes of knowledge creation. *Physical Review E.* 2017. Vol. 96, No. 3. P. 032307-1–032307-14. DOI: https://doi.org/10.1103/PhysRevE.96.032307.

15. Coalition for Content Provenance and Authenticity. C2PA Technical Specification. Version 2.4. 2026. URL: https://spec.c2pa.org/specifications/specifications/2.4/specs/C2PA_Specification.html (дата звернення: 29.08.2026).

16. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union.* 2024. L 2024/1689. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng (дата звернення: 29.08.2026).

17. WIPO Copyright Treaty (WCT), adopted in Geneva on 20 December 1996. Article 12: Obligations concerning Rights Management Information. World Intellectual Property Organization. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/diplconf/en/crnr_dc/crnr_dc_94.html (дата звернення: 03.09.2026).

18. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Article 7: Obligations concerning rights-management information. *Official Journal of the European Communities.* 2001. L 167. P. 10–19. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0029 (дата звернення: 03.09.2026).

19. European Commission. Guidelines on transparency obligations for providers and deployers of AI systems. 20 July 2026. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/guidelines-transparency-obligations-providers-and-deployers-ai-systems (дата звернення: 03.09.2026).

Shevchuk O. V. THE EFFECT OF THE DYNAMIC LIBRARY OF BABEL: LEGAL ISSUES OF RELIABILITY, ORIGIN AND REUSE OF INFORMATION IN THE CONTEXT OF GENERATIVE AI

The article develops a legal model of the dynamic Library of Babel effect as a system in which information defects circulate in the environment of generative artificial intelligence. The Library of Babel metaphor itself is not claimed as a novel contribution. It has already been used in studies of AI and the information environment and, in legal scholarship, in discussions of computer-generated works and mass-produced prior-art materials. Recent research also shows that AI-generated materials can become external sources for subsequent generative responses. The article therefore focuses on a narrower legal problem: the change in the functional role of derivative material. After external fixation, a machine-generated output may be used by a person or an algorithm as an information basis for establishing a legally significant fact or forming a legal conclusion. In such a case, a subsequent system need not generate a new hallucination; it may accurately reproduce unreliable information obtained from a genuinely existing information environment. The recurring

example concerns the erroneous classification of a work as having entered the public domain because of incorrect information about the author's date of death. It illustrates the path from an information defect to publication, replication, transition into a source, reuse, and a possible legal consequence. The proposed effect encompasses a broader cycle than the individual technical or informational phenomena with which it may interact. Hallucination or another initial error may trigger an information defect; information laundering and gradual loss of source attribution may facilitate its source conversion; the use of synthetic sources and degradation of information retrieval may create conditions for its reuse and amplification. None of these phenomena, taken separately, is equivalent to the dynamic Library of Babel effect. Self-organized criticality is used only as an analytical model of possible nonlinear scaling of an information cascade. The concept of source conversion is proposed for the functional transition of derivative material into a source for a new legally significant conclusion. Legal traceability of information is understood as the ability to establish the origin of legally significant information, the principal stages of its transformation, and its dependence on previous materials. Four criteria are used to apply the model in legal analysis: external fixation of the information result; its functional transition into a source; reuse in establishing a legally significant circumstance or legal conclusion; and the ability to identify dependence between derivative and prior information bases. Based on Ukrainian copyright law, international and European rules on rights-management information, Supreme Court case law, EU transparency requirements for AI, and technical approaches to recording digital provenance, the article supports a risk-oriented approach in which verification intensity should increase with potential legal consequences. A plurality of publications should not be treated as a plurality of independent sources; legally significant decisions require both content verification and examination of the source chain.

Keywords: *generative artificial intelligence, information defect, dynamic Library of Babel, source conversion, legal traceability of information, information origin, information reliability, intellectual property, public domain, information reuse.*

Дата першого надходження статті до видання: 04.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 21.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 18.11.2026